אַראָפּ דעם העלם וואָס איז מעלים אויף י־ה, וואָס דאָס איז קליפּת עמלק, דאין השם שלם כו׳ עד שימחה זרעו של עמלק[40]), און דער „ומלתם את ערלת לבבכם״ ברענגט[41]) דעם „ומל הוי׳ אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך״, בביאת משיח צדקנו.

(משיחות ש״פ שמיני, תשי״ס)

פרשת מצורע

(שבת הגדול

א. היינטיקער שבת, ווי אַלע שבתות השנה, איז פאַרבונדן מיט אַ געוויסער פּרשה פון תורה.

— כ״ק מו״ח אדמו״ר פלעגט זיך משתמט זיין צו דערמאָנען דעם נאָמען פון דער היינטיקער פרשה. אין פאַרשידענע ספרים ווערט די פרשה ניט גערופן מיט איר נאָמען, נאָר „פרשת טהרה״. אָבער כ״ק מו״ח אדמו״ר פלעגט איר בכלל ניט וועלן רופן מיט וועלכן ס׳איז נאָמען, און מערסטנס, שרייבן אָדער זאָגן נאָר דעם טאָג פון חודש, וכדומה. —

אויך איז איצט חודש ניסן, דער זמן פון יציאת מצרים.

און ווי אַלע ענינים, איז אויך דאָס וואָס מען לייענט די היינטיקע פרשה בחודש ניסן בהשגחה פרטית, ווייל די צוויי ענינים האָבן צווישן זיך אַ פאַרבונד.

ב. אויף יציאת מצרים זאָגן רז״ל[1]): בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים. איז דער דיוק אין דעם — אמונה דוקא. ניט השגה נאָר אמונה.

וואָס איז דער אויפטו פון אמונה, און וואָס איז איר שייכות מיט יציאת מצרים אַז דוקא אין איר זכות נגאלו אבותינו ממצרים?

אויך חסידי אומות העולם זיינען מודה אין מציאות הבורא. ביי זיי איז דאָס אָבער ניט קיין אמונה, נאָר אַן ענין וואָס איז מוכרח מצד השכל. ווען מען טראַכט זיך אַריין אין מציאות העולם, איז מצד דעם כלל אין דבר עושה את עצמו[2]), קומט מען צו אַ הכרה, אַז עס איז דאָ דער וואָס האָט איר באַשאַפן און פירט מיט איר אָן.

וויבאַלד אַז בעצם לייגט זיך ביי זיי אלקות ניט אָפּ, נאָר די מציאות פון וועלט ברענגט זיי צו הודאה אין אלקות, איז זייער הודאה אויך נאָר אויף וויפל וועלט איז דאָס מכריח, ד. ה. אויף וויפל אלקות איז שייך צו וועלט ומצומצם בלבושי הטבע. אויף העכער פון וועלט און טבע זיינען זיי ניט מודה.

אָבער די אמונה פון אידן קומט ניט פון וועלט. אידן זיינען בעצם פאַרבונדן מיט אלקות, במילא לייגט זיך ביי זיי אָפּ ג־טלעכקייט. פּונקט

---

40) תנחומא סוף פרשת תצא. רש״י על התורה שמות יז, טז.

41) זע אגרת הקדש סימן ד.

1) יל״ש הושע רמז תקיט (בשינוי לשון). זע אויך מכילתא בשלח יד, לא. און זע שיר השירים רבה פרשה ד אויפן פסוק אתי מלבנון כלה, ב.

2) בארוכה בכ״ז ראה חובת הלבבות שער היחוד פרק ה.

ווי ביי אומות העולם איז זייער ענין — עולם, אזוי איז ביי אידן זייער ענין אלקות. במילא איז אין דעם ניטא קיין הגבלות הטבע, און עס ליגט זיך ביי זיי אפ בפשיטות אויך אלקות שלמעלה מהטבע.

אזוי ווי עס ווערט דערקלערט אין חסידות [3]) דער חילוק פון אמונת אומות העולם מיט אמונת ישראל, אז אמונת ישראל איז אין שם הוי׳, הי׳ הוה ויהי׳ כאחד, למעלה מהטבע. און די אמונה פון אומות העולם איז אין שם אלקים, בגימטריא הטבע. ווי פרעה מיט זיינע חרטומים האבן גע־זאגט: לא ידעתי את הוי׳, אצבע אלקים הוא [4]).

ג. קלערער געדעדט:

אין יעדער ענין אין וועלט, זוכט דער ניט־איד די טבע פון דעם, סיידן ווען ער זעט א נס גלוי וואס האט ניט קיין ארט אין טבע, מוז ער מודה זיין אז דאס איז א ג־ט־לעכע זאך. און אויך דאן, אויף וויפל ער קען וויל ער עס אנטאן אין לבושי הטבע. אבער א איד, להבדיל, איז אין יעדער זאך וואס ער זעט, זוכט ער באלד די ג־טלעכקייט אין דעם.

און פונקט ווי אן אינו יהודי זוכט אפילו אין א נס גלוי, בכל המיני השתדלות, צו מסביר זיין אז דאס איז מצד הטבע, איז פארקערט ביי א אידן, אפילו אין אן ענין וואס אין פלוג איז ער אינגאנצן מצד הטבע, שטעלט ער זיך מיטן תוקף פון עם קשה עורף און טענה׳ט: דאס איז ניט מצד הטבע נאר מצד אלקות.

און ווי שוין גערעדט [5]) בפירוש דברי הירושלמי, מאמין בחי העולמים וזורע: כאטש אלע ווייסן אז על פי טבע, אויב מען פארזייט א קערנדל אין דער ערד, וואקסט, וועט אבער א איד זיך אויף דעם ניט פאר־לאזן, ער וועט ניט נעמען א קערנדל און אים אריינלייגן אין דער ערד, פטר׳ן א זאך בידים, צוליב דעם וואס מצד חוקי הטבע דארף וואקסן; חוקי הטבע זיינען ביי אים ניט גענוג פארלעסלעך אז צוליב זיי זאל ער פטר׳ן א זאך בידים. דער טעם פאר־וואס ער זייט, איז, ווייל ער איז מאמין בחי העולמים און בוטח אין אים אז זיין זריעה וועט מצמיח זיין און געבן פירות.

ד. פונקט ווי א נס, וואס האט גאר ניט קיין ארט אין טבע, איז דאך זיכער פון דעם אויבערשטן וואס האט געמאכט דעם שינוי הטבע, אזוי זיינען אויך די ענינים טבעיים.

אויב מען וויל זיך נארן, איז אפילו ביי א נס גדול ביותר, קען מען זיך אויך איינרידן אז עס איז ניט קיין נס. אפילו דער נס פון קריעת ים סוף, וואס איז איינער פון די גרעסטע ניסים, ביז אז חז״ל זאגן [6]) דערויף דעם לשון „קשה״, אויך דא איז געווען א נתינת מקום לטעות, צו זאגן אז עס איז ניט קיין נס.

עס שטייט אין מכילתא [7]) אז בשעת קריעת ים סוף, כל מים שבעולם נבקעו (חוץ מנהר פרת. ווי עס שטייט

---

3) זע סידור ד״ה ששת ימים (הא׳). שער האמונה פרק ד. ד״ה וקבל היהודים (בסה״מ) תרפ״ז (געדרוקט (אויך) אין התמים חוברת ז. ספר המאמרים תש״א).

4) שמות ה, ב. שם ח, טו.

5) זע אויבן עמוד 216 און ווייטער. וש״נ.

6) סוטה ב, א.

7) פ׳ בשלח יד. כא.

אין כ"ק אדמו"ר מהר"ש'ס א מאמר). און דאָס איז וואָס עס שטייט תפול עליהם אימתה ופחד, אַז בשעת די אומות האָבן געזען די בקיעת המימות, האָבן זיי זיך נאָכגעפרעגט אויף דער סיבה דערפון, און ווען זיי האָבן זיך דערוואוסט אַז דאָס איז צוליב אידן, איז תפול עליהם אימתה ופחד.

פון דער צווייטער זייט, דאָס וואָס נבקעו כל מים בעולם האָט אויך געגעבן אַן אָרט אויף נאַרן זיך. ווען עס וואָלט זיך שפּאַלטן נאָר דער ים סוף, וואָלטן אַלע קלאָר געוואוסט אַז דאָס איז אַ נס פון דעם אויבערשטן צוליב אידן. וויבאַלד אָבער אַז נבקעו כל מים שבעולם, האָט עס געגעבן אַ נתינת מקום לטעות בשכל, אַז דאָס איז מצד תהלוכות הטבע וכו', און ניט קיין נס צוליב אידן. והראי', אַז נבקעו כל מים שבעולם.

בכדי עס זאָל קענען זיין בחירה, איז דער אופן ההנהגה מלמעלה אַז אַפילו אין אַ נס גדול ביותר, איז דאָ אַ מקום לטעות, וכמאמר רז"ל [8]: כתוב והרוצה לטעות יטעה.

ה. און דאָס מיינט אַז בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים:

מצרים איז מלשון מצרים וגבולים. און זיי זיינען אין צוויי אופנים: א) מצרים דקדושה, ד. ה. עס הערט זיך אַן ג־טלעכקייט אָבער עס איז באַגרענעצט אין טעם ודעת כו' — דוגמת האמונה בשם אלקים. דאָס איז אַ שרש ונתינת מקום אַז בירידה והשתלשלות וכו' זאָל קענען זיין ב) מצרים דקליפה, וואָס מען פאַרגעסט חס ושלום לגמרי אויף אלקות ביז בירידה למטה מטה — שיקוע אין מ"ט שערי טומאה.

ובזכות האמונה, וואָס אידן האָבן זיך כלל ניט גערעכנט מיט עניני עולם ותהלוכות הטבע: אַז ניט נאָר אין ענינים רוחניים נאָר אויך אין ענינים גשמיים, אין וועלכע אידן זיינען לכאורה גלייך צו אומות העולם, להבדיל, אויך אין זיי היו ישראל מצוינים שם,

האָט עס געבראַכט דעם גילוי פון שם הוי' שלמעלה מהטבע, ובמילא אַ יציאה ממצרים, און ניט נאָר פון מצרים דקליפה נאָר אויך פון מצרים דקדושה.

ו. און דאָס איז אויך מרומז אין היינטיקער סדרה — בענין הנגעים.

דער רמב"ם שרייבט [9]) וועגן נגעים — נגעי בגדים ונגעי בתים — אַז זיי זיינען ניט ממנהגו של עולם, נאָר אות ופלא הי' בישראל כדי להזהירן מלשון הרע. און ער איז מבאר באריכות דעם סדר וואָס איז אין דעם געווען, אַז די ערשטע זאַך משתנות קירות ביתו, אויב דאָס האָט ניט געהאָלפן איז משתנין כלי העור שבביתו, א. א. וו.

איז כשם ווי אין דעם ענין הנגעים האָט מען דאָך געזען קלאָר אַז עס איז ניט מצד הטבע נאָר קומט מלמעלה, אַזוי האָבן אידן געגלויבט אַז אַלץ קומט מלמעלה בהשגחה פרטית, און פונקט ווי ביי נגעים איז אין יעדער זאַך פאַראַן אַ כוונה מיוחדת, ווי להזהירם מן החטא וכו' און באמת איז אויך דאָס טוב — אַ פאַרבאָרגענער טוב, ביז אויך אַ

---

8) בראשית רבה ח, ח.

9) סוף הלכות טומאת צרעת. וראה לקוטי תורה פ' תזריע ד"ה אדם כי יהי'.

טוב בגלוי אַזוי ווי עס איז געווען ביי נגעים, ווי עס שטייט אין מד־רש[10], אַז דורך דעם ונתץ את הבית האָט מען געפונען די מטמוניות של זהב — אוצרות פון גאָלד — וואָס די כנענים האָבן באַהאַלטן.

(משיחות ש״פ טהרה, תשי״ז)

ז. לויט דעם אויבנגעזאָגטן וועט מען אויך פאַרשטיין דעם מאמר רז״ל[11]: רוח צפונית אינה מסובבת. שטייט[12] דער טעם דערויף, בכדי צו באַווייזן דעם פלא שבבריאת שמים וארץ. טאָמער וועט ווער קומען און זאָגן אַז אין בריאת שמים וארץ איז ניטאָ קיין פלא, וועט מען אים זאָגן, אדרבה, גיי פאַרענדיק דעם רוח צפונית, וועט ער מוזן מודה זיין אַז די בריאה איז נאָר בחיק הבורא ב״ה.

ולכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק, ווי איז גאָר שייך מען זאָל זיך איינריידן און טענה'ן אַז בריאת העולם איז ניט קיין פלא?

אָבער לויט ווי מען האָט פריער גערעדט וועט עס זיין פאַרשטאַנדיק. בכדי עס זאָל קענען זיין בחירה גיט מען מלמעלה אַ רשות דעם יצר הרע לפתות ולהטעות, און ער, דער יצר הרע אַלס אַן אומן גדול בעבודתו, קען איינריידן דעם מענטשן די ווילדסטע זאַכן, ביז, אַז בריאת שמים וארץ איז ניט קיין פלא.

ח. פון דער צווייטער זייט, כאָטש מצד דעם העלם — פאַרשטעל — קען מען האָבן אַזאַ גרויסן טעות, איז פונדעסטוועגן פאַראַן אין יעדער ענין אויך דער גילוי אלקות. דער אויבערשטער לאָזט איבער אַ פּרט ניט קיין פאַרענדיקטן וואָס נבראים בכוח עצמם קענען ניט גומר זיין. פון דעם האָבן זיי אַ הוראה אויפן גאַנצן כלל אַז ער איז נאָר בחיק הבורא.

וכשם ווי דאָס איז אין בריאת העולם, אַזוי איז עס אויך אין הנהגת העולם, סיי באופן ניסי, סיי באופן טבעי. אפילו ווען אַ מענטש וויל זיך איינריידן אַז זיין הצלחה קומט מצד תהלוכות הטבע, אָדער אַז כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה — און דער העלם והסתר פון עולם גיט אויף דעם אַן אָרט — לאָזט אָבער דער אויבערשטער אי־בער אין פרט וועלכן אַ נברא קען בשום אופן ניט גומר זיין, וואָס דורך התבוננות אין דעם פרט קומט מען צו צו דער הכרה אַז אויך דער גאַנצער כלל איז נאָר מצד ברכת הוי'.

ט. דערפאַר, בשעת אַ מענטש זעט אַז אין אַ געוויסן פרט פון זיינע ענינים איז ער בשום אופן ניט מצ־ליח, דאַרף ער שטאַרקן זיין אמונה און בטחון אין דעם אויבערשטן, וועט דאַן שוין דער אויבערשטער גומר זיין אויך דעם פרט.

אַזוי ווי דאָס איז בחיי הפרט, איז עס אויך בחיי הכלל. בשעת מען זעט אין אַן ענין כללי איין פרט וואָס מען קען ניט גומר זיין, איז די עצה צו דעם ניט תחבולות, נאָר צו שטאַרקן די אמונה און בטחון אין דעם אויבערשטן.

און דאַן וועט דער אויבערשטער גומר זיין אויך דעם רוח צפונית,

---

10) זע ויקרא רבה יז, ו.

11) בבא בתרא כה, ב.

12) פרקי דרבי אליעזר פרק ג.

מצפון תפתח הרעה[13]), אז עס וועט ווערן א מ״ם סתומה מכל הצדדים, וואס דאס איז דער ענין פון דער גאולה העתידה[14]). מען וועט מער ניט דארפן אנקומען צו חסדי אומות העו־לם — וואס דער אמת איז דאך אז וחסד לאומים חטאת, און לגרמיהו עבדין[15]) — נאר דער אויבערשטער אליין וועט אונז ברענ־גען אל ארץ טובה ורחבה, ארץ אשר עיני הוי׳ אלקיך בה, דורך משיח צדקנו במהרה בימינו.

(משיחות אחרון ש״פ, תשי״ז)

י. אין חודש ניסן זיינען פאראן כמה סוגי ענינים: ענינים וואס זיי־נען מדאורייתא, מדרבנן און מנהגים. פון די עיקרי חודש ניסן איז — חג הפסח. ווי די גמרא טייטשט דאס וואס עס שטייט אין דער משנה: באחד בניסן ראש השנה לרגלים, אז דאס מיינט מען רגל שבו — פסח[16]), און בפסח ביחוד זיינען דא די סוגים הנ״ל: דאורייתא, דרבנן און מנהגים.

אמאל איז געווען א מנהג, אז פאר פסח פלעגן די רבנים אריינשיקן מצות שמורה צו זייערע בעלי־בתים: א גאנג מצות, ד. ה. זעקס מצות אויףביידע סדרים, אדער לכל הפחות, צוויי מצות אויף דעם כזית מצה, ד. ה. פאר דער מיטלסטער מצה.

טעם המנהג בפשטות איז געווען — צוליב דעם רב׳ס הכנסה. דערביי האט מען אבער באווארנט אן ענין עקרי: עס איז דאך פאראן א ריבוי דינים ודקדוקים אין מצות מצוה[17]), און ניט אלע זיינען בקי אין דעם אדער קענען דאס אויספירן, דער־פאר פלעגן די רבנים פארזארגן די בעלי־בתים דערמיט, כדי מען זאל זיכער יוצא זיין מיט מצות מצה.

מצד פארשידענע טעמים, איז, אין א סך ערטער, דער מנהג בטל גע־ווארן. עס איז ניט נוגע איצט צו ריידן איבער די טעמים פארוואס דער מנהג איז בטל געווארן. וואס איך וויל זאגן איז, אז איך בעט — און, לו יישר חילי, וואלט איך הייסן — איינצופירן צוריק דעם מנהג, אז די רבנים זאלן אריינשיקן מצות שמורה צו זייערע בעלי־בתים.

און ניט דוקא א רב, נאר יעדער איינער וואס האט א השפעה: זאל דאס זיין א רב, א שוחט, א רעווערענד צי א שמש, איז אויב ער האט נאר עמעצן וואס אויב ער וועט אים אריינ־שיקן מצות — וועט יענער נוצן צום סדר די מצות וואס ער האט אים אריינגעשיקט, זאלן זיי דאס טאן: אריינשיקן מצות, און דוקא קיילעכ־

13) ירמי׳ א, יד. וראה פרקי דרבי אליעזר שם.

14) ישעי׳ ט, ו: למרבה המשרה גו׳ על פי מאמר רז״ל סנהדרין צד, א.

15) זע בבא בתרא י, ב. תניא פרק א.

16) ראה רש״י ד״ה רגל (ראש השנה ד, א), שנדחק לפרש לשון המשנה. אבל יובן על פי מה שנתבאר בדיוק הלשון ראש חודש ולא תחלת החודש — שיום זה כולל בתוכו כל ימות החודש וכמו הראש הכולל בתוכו חיות כל האברים (לקוטי תורה ריש פרשת תבוא. שפע טל ש״ח פ״ג) — ובכ״ז במשנה הלשון באחד בניסן ולא בר״ח ניסן, כדי לשלול יום א׳ דר״ח (כשהיו מקדשים על פי הראי׳). ופשוט.

17) שולחן ערוך אורח חיים סימן תס. וראה מעדני שמואל על קיצור שולחן ערוך סימן קי ס״ק צג ואילך.